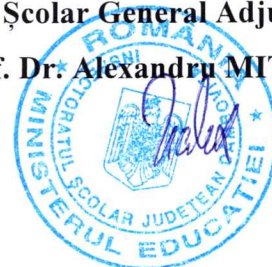

Nr. 13267/03.10.2023

Avizat,

Inspector Școlar General Adjunct,

Prof. Dr. Alexandru MITRU

**SCRISOARE METODICĂ REPERE PRIVIND DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII
PENTRU ANUL ȘCOLAR 2023-2024
RELIGIE**

Educația religioasă este esențială în promovarea unei exprimări oneste și echilibrate a propriei identități, ca parte a dialogului social, bazat pe respectul față de demnitatea persoanei umane. Religia înglobează o sursă de valori, educative, spirituale și comportamentale.

Religia se predă, în funcție de opțiune, o oră pe săptămână la nivel primar, gimnazial și liceal, profesorii fiind pregătiți în instituții de stat cu cooperarea cultelor, angajați în urma examenelor publice naționale, cu acordul cultului, după proceduri identice cu ceilalți profesori, supuși tuturor cerințelor publice specifice postului, aplicabile celorlalți profesori.

Interesul general al disciplinei Religie este de modelare a caracterului și de formare a personalității elevilor, în concordanță cu valorile religios-morale, prin integrarea conținuturilor specifice în structurarea de atitudini moral-civice și prin aplicarea învățăturilor religios –morale în viața proprie și a comunității.

Ora de religie, în cadrul mai amplu al dialogului inter-cultural și inter-religios, este promovată la nivel european nu doar ca mijloc de realizare a coeziunii sociale intern europene, în baza cunoașterii și a respectului pentru propria identitate și pentru identitățile celorlalți, ci și ca modalitate de prevenire a unor tensiuni religioase și sociale.

Statele membre ale Uniunii Europene includ educația religioasă în curriculum-ul lor național. Accentul la nivel european cade din ce în ce mai mult pe activități menite să încurajeze o cultură a păcii, iar recomandările converg spre o abordare integrată a valorilor religioase, spirituale și moral-civice.

Raportul Blended learning in school education –guidelines for the start of the academic year 2020/21 (European Commission, 2020) atrage atenția că începând cu anul școlar 2020-2021 a intervenit un ansamblu de provocări, inclusiv cu privire la curriculumul școlar, care necesită **planificare anticipată și flexibilitate continuă**. Se subliniază ideea că, dincolo de dificultăți, experiența învățării de la distanță a evidențiat posibilitatea de a opta pentru o schimbare de paradigmă în plan educațional prin adaptarea modalităților „tradiționale” de organizare a predării și a învățării la specificul învățării la distanță, prin accentul real pus pe dezvoltarea de competențe și pe inovație în organizare și în plan metodologic.

Programele școlare de Religie, în vigoare la momentul elaborării prezentului document, sunt următoarele:

- programele școlare de Religie, clasa pregătitoare – clasa a II-a, aprobate prin OMEN nr. 3418/2013;
- programele școlare de Religie, clase a III-a – a IV-a, aprobate prin OMEN nr. 5001/2014;
- programele școlare de Religie, clasele a V-a – a VIII-a, aprobate prin OMEN nr. 3393/2017;
- programele școlare de Religie, clasele a IX-a – a XII-a, aprobate prin OMEN nr. 5230/2008.

Religia este o disciplină școlară care **are continuitate** pe parcursul anilor de studiu liceali și care se bazează pe **formarea anterioară de competențe**, fiind în relație directă cu achizițiile elevilor din ciclul gimnazial. De asemenea, începând cu anul școlar 2023-2024, disciplina *Religie* necesită corespondent în programa școlară pentru **Bacalaureat**, conform Legii 198/2023.

La finalul anului școlar 2020-2021 a absolvit clasa a VIII-a generația de elevi care a beneficiat de un nou curriculum național pe tot parcursul învățământului primar și gimnazial. Deoarece demersurile de elaborare a noului curriculum nu au continuat la nivelul învățământului liceal, programele pentru disciplina *Religie* - nivel liceal **nu sunt compatibile** cu cele de nivel primar și gimnazial. Pentru nivelul liceal rămânând în continuare în uz programele școlare din anul 2008, a fost imperios necesară realizarea unor repere metodologice care să ghideze actul educațional.

Astfel, **pentru a veni în sprijinul profesorilor de liceu**, în vara anului 2021 au fost elaborate *Reperele metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a în anul școlar*

2021-2022, iar în vara anului 2022 - *Reperete metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a X-a în anul școlar 2022-2023*. În continuare, s-a propus și pentru anul școlar 2023-2024 un set de repere, care să fie utile profesorilor ce predau *Religia* la clasa a XI-a. Toate aceste repere au rolul de a contracara posibilele discontinuități între achizițiile învățării la finalul ciclului gimnazial și cele proiectate pentru clasa a IX-a, precum și asigurarea unei continuități în clasa a X-a, respectiv a XI-a.

Reperete metodologice sunt disponibile pe site-ul <https://www.edu.ro/>.

PROGRAME ȘCOLARE

Pentru disciplina *Religie*, **programele școlare în vigoare** la momentul de față sunt:

- programele școlare de *Religie* pentru clasa pregătitoare – clasa a II-a (aprobate prin ordin al ministrului nr. 3418/2013);
- programele școlare de *Religie* pentru clasele III – IV (aprobate prin ordin al ministrului nr. 5001/2014 și prin ordin al ministrului nr. 5676/2017);
- programele școlare pentru clasele V-VIII (aprobate prin ordin al ministrului nr. 3393/2017);
- programele școlare pentru clasele a IX-a – a XII-a (aprobate prin ordin al ministrului nr. 5230/2008).

Toate programele pentru disciplina *Religie* sunt disponibile la adresa:

<http://programe.ise.ro/>

SCOP

Ca o continuare a acestui demers, documentul de față, *Reperete metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a XI-a în anul școlar 2023-2024*, are ca scop **sprijinirea profesorilor** care predau *Religia* la nivelul învățământului liceal, pentru aplicarea programelor școlare de clasa a XI-a în anul școlar 2023-2024.

PREMISE:

Premisele de la care a pornit elaborarea reperelor metodologice constau în următoarele aspecte:

- centrarea pe competențe ca element organizator al programelor școlare de învățământ primar, gimnazial și liceal;

- existența unui profil de formare al absolventului fiecărui nivel de învățământ (primar/gimnazial/liceal);
- susținerea unor abordări flexibile a curriculumului, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare la caracteristicile, nevoile de învățare și interesele de cunoaștere ale elevilor;
- promovarea unor instrumente de lucru unitare pentru activitatea didactică.

Rolul disciplinei Religie în dezvoltarea competențelor-cheie europene

În cele ce urmează, ne propunem să venim în ajutorul profesorilor de Religie prin prezentarea celor opt competențe-cheie europene și a importanței acestora, precum și prin evidențierea aportului pe care îl aduce disciplina Religie la dezvoltarea acestor competențe la nivelul elevilor de liceu.

Documentul de politici Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al curriculumului național (aprobat prin OME nr. 3239/2021) definește un profil de formare al absolventului de liceu, care este elaborat pe baza prevederilor din Recomandarea Consiliului privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2018/C 189/01) (document disponibil la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/>).

Conform documentului de politici anterior menționat, competențele cheie reprezintă seturi structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dobândite prin învățare, care sunt relevante pentru o viață împlinită, de succes în societatea cunoașterii.

În cadrul profilului de formare, aceste competențe cheie au fost specificate prin descriptori care detaliază achizițiile urmărite, în progresie de la un nivel de școlaritate la altul.

Competențele cheie se dezvoltă și se aplică într-o varietate de contexte și într-o varietate de combinații. Acestea se interconectează și se întrepătrund, prin aceea că elemente componente ale unei competențe cheie sprijină învățarea elementelor altor competențe.

De asemenea, competențele cheie dobândite în școală în cadrul diverselor discipline de studiu sau dobândite în afara școlii constituie achiziții pe baza cărora se formează competențele disciplinare. Astfel, învățarea disciplinelor de studiu depășește granițele academice tradiționale și deschide un orizont mai larg de cunoaștere, cu transferuri reale între spațiul clasei și viața de fiecare zi.

Legea educației naționale stabilește ca finalități ale nivelurilor învățământului preuniversitar cele opt competențe cheie recomandate de către Comisia Europeană:

1. Comunicare în limba maternă;
2. Comunicare în limbi străine;
3. Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii;
4. Competențe în domeniul tehnologiei informației și comunicării (TIC);
5. A învăța să înveți;
6. Competențe sociale și civice;
7. Spirit de inițiativă și antreprenoriat;
8. Sensibilizare și exprimare culturală.

Profesorul care predă Religia la clasa a XI-a, familiarizat cu descriptorii din profilul absolventului de liceu, își poate adresa întrebări referitoare la fiecare dintre aceste competențe cheie:

- Cum pot folosi competența de comunicare în limba maternă în cadrul orelor de Religie?
- Le pot propune elevilor documentare din surse în alte limbi decât cea maternă? Cu ce beneficii pentru învățare?
- Cum poate contribui Religia la diversificarea competenței matematice și a competenței în științe, tehnologie și inginerie?
- Ce contexte de învățare sunt adecvate pentru a dezvolta competența specifică X din programa școlară a disciplinei Religie, cu ajutorul abilităților digitale ale elevilor?
- Ce modalități de management al clasei și de feedback pot proiecta, pentru a aprofunda competența de a învăța să înveți?
- Care sunt aspectele de morală aplicată care necesită aprofundare pentru a dezvolta competențele sociale și civice?
- Ce relevanță are competența antreprenorială pentru realizarea de către elevi a unui proiect în cadrul unității de învățare Y de la disciplina Religie?
- Care este aportul adus de ora de Religie la competența referitoare la sensibilizarea și exprimarea culturală?

Întrebările pot varia în funcție de nevoile de proiectare și de organizare a activității didactice și au în vedere **un demers de contextualizare a curriculumului** prin adaptare la nivelurile și interesele elevilor din clasa respectivă.

Analizând programa școlară la disciplina Religie, se poate constata faptul că pot fi atinse și dezvoltate la elevi toate cele opt competențe-cheie europene:

- Indiferent de temă sau de competențele specifice vizate, la orele de religie se dezvoltă competența Comunicarea în limba maternă. Această competență oferă instrumente pentru a înțelege concepte din domeniul educației religioase, pentru a evidenția sensuri și semnificații specifice, pentru a prezenta învățături de credință, cunoștințe de istorie a religiei, idei și opinii cu privire la experiențe cu relevanță pentru domeniul Religie.
- Când, spre exemplu, profesorul de Religie recomandă elevilor o bibliografie selectivă în alte limbi, când vizionează filme tematice realizate în diverse limbi, când implementează proiecte europene la care participă cu elevii săi, se poate vorbi despre atingerea competenței Comunicare în limbi străine.
- La ora de Religie se pot aborda și Competențele matematice și competențele în științe și tehnologii. Dacă analizăm programa școlară și ne oprim asupra unor teme care abordează elemente de geografie, arheologie sau arhitectură biblică, date despre personalități biblice sau istorice și dacă, în demersul didactic, profesorul solicită elevilor rezolvarea anumitor sarcini de lucru prin care se calculează, echivalează sau proiectează anumite elemente, se ating aceste competențe.
- Competențele în domeniul tehnologiei informației și comunicării (TIC) sunt indispensabile astăzi la disciplina Religie. Profesorii utilizează întreaga gamă de instrumente digitale de care dispun, de la proiectarea didactică până la utilizarea RED-urilor pe parcursul activităților la clasă, de la transmiterea și fixarea cunoștințelor până la evaluarea acestora.
- A învăța să înveți se referă la disponibilitatea de a organiza și reglementa propria învățare, atât individual, cât și în grup. Aceasta include abilitatea de a organiza eficient timpul, de a achiziționa, procesa, evalua și asimila noi cunoștințe și de a aplica noile cunoștințe și deprinderi într-o varietate de contexte, ceea ce contribuie la managementul traseului profesional al elevului.
- Indiscutabil, disciplina Religie dezvoltă această competență, precum și Competențe sociale și civice, prin corelarea dintre valorile moralei religioase cu valorile legate de cetățenie, traiul împreună, comunitate.
- Spiritul de inițiativă și antreprenoriat este o competență care poate fi abordată la ora de Religie prin exemple, lecturi, proiecte specifice.

- Competența de Sensibilizare și exprimare culturală este, de asemenea, atinsă prin abordarea elementelor de istorie a religiilor, istorie a Bisericii, cultură.

Structura anului școlar 2023-2024

Anul școlar 2023 - 2024 se structurează, pe intervale (module) de cursuri și intervale de vacanță, astfel:

Cursuri - de luni, 11 septembrie 2023 până vineri, 27 octombrie 2023.

Vacanță - de sâmbătă, 28 octombrie 2023 până duminică, 5 noiembrie 2023.

Cursuri - de luni, 6 noiembrie 2023 până vineri, 22 decembrie 2023.

Vacanță - de sâmbătă, 23 decembrie 2023 până duminică, 7 ianuarie 2024.

Cursuri - de luni, 8 ianuarie 2024 – până vineri, 9 februarie 2024, respectiv vineri, 16 februarie 2024 sau vineri, 23 februarie 2024, după caz, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, în urma consultărilor cu beneficiarii primari ai educației, cu părinții/reprezentanții legali ai acestora și cu cadrele didactice, realizate la nivelul unităților de învățământ.

Vacanță - o săptămână, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, în perioada 12 februarie – 3 martie 2024.

Cursuri - de luni, 19 februarie 2024, respectiv luni, 26 februarie 2024 sau luni, 4 martie 2024, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, după caz, până vineri, 12 aprilie 2024.

Vacanță - de sâmbătă, 13 aprilie 2024 până duminică, 21 aprilie 2024.

Cursuri - de luni, 22 aprilie 2024 până vineri, 21 iunie 2024.

Vacanță - de sâmbătă, 22 iunie 2024, până duminică, 8 septembrie 2024.

* Programul național „Școala altfel” și Programul „Săptămâna verde” se desfășoară în perioada 11 septembrie 2023 – 12 aprilie 2024, în intervale de câte 5 zile consecutive lucrătoare, a căror planificare se află la decizia unității de învățământ. Derularea celor două programe se planifică în intervale (module) de cursuri diferite, cu excepția ultimului interval (modul) de cursuri.

Structură

Pentru a răspunde scopului propus, documentul Repere metodologice pentru aplicarea curriculumului în anul școlar 2023-2024, la clasa a XI-a, debutează cu Introducere și este structurat pe cinci capitole, care abordează, pentru fiecare cult în parte, următoarele aspecte:

I. Evaluarea inițială a competențelor elevilor la debutul clasei a X-a – pentru a sprijini profesorii să construiască modalități eficiente și adaptate de evaluare a competențelor pe care le-au dobândit elevii prin studiu Religiei până la finalizarea clasei a IX-a;

II. Planificarea calendaristică ca instrument unitar de lucru – pentru a oferi modele și exemple unitare de lucru în proiectarea activității didactice;

III. Activități de învățare și instrumente de evaluare utile în dezvoltarea competențelor specifice – pentru a oferi profesorilor idei, exemple și sugestii de construire a unor contexte de învățare semnificativă la disciplina Religie;

IV. Utilizarea tehnologiilor și a resurselor digitale – pentru a evidenția avantajele pe care digitalul le aduce în planul predării-învățării-evaluării la disciplina Religie și pentru a oferi o serie de exemple și resurse de lucru;

V. Aplicarea contextualizată a programelor școlare – pentru a oferi o serie de recomandări privind adaptarea demersului didactic la aspecte și condiții specifice cu care profesorul de Religie se poate confrunta în activitatea cu elevii.

Capitolul I: Evaluarea inițială a competențelor elevilor la debutul clasei a XI-a

Evaluarea inițială trebuie să fie realizată în forme atractive și motivante pentru elevi, fără să le creeze acestora sentimentul că sunt testați. Elevii trebuie să fie antrenați în desfășurarea evaluării, participând cu interes și deschidere. Astfel planificată, evaluarea inițială devine parte integrată a procesului didactic și poate fi valorificată ca experiență de învățare.

Pentru evaluarea inițială, pot fi utilizate diverse instrumente și metode de evaluare care să permită o apreciere holistică a nivelului de realizare a diverselor competențe specifice

Exemple:

- testul de evaluare a unor cunoștințe specifice din domeniul Religie;
- proba de evaluare practică;
- evaluarea dialogată pe teme de Religie;

- grile de reflecție cu privire la valori religioase, experiențe personale cu relevanță pentru domeniul educației religioase, cazuri relevante etc.;
- autoevaluarea prin completarea de quiz-uri sau fișe de evaluare, inclusiv pe platforme online specifice domeniului;
- chestionar care urmărește identificarea de valori din domeniul educației religioase, calități și resurse personale, domeniilor de interes pentru o cunoaștere aprofundată a domeniului religiei etc.;
- hărți conceptuale specifice domeniului educației religioase etc.

Pentru dezvoltarea unor **instrumente de evaluare inițială** la disciplina Religie, profesorii de Religie care predau la clasa a XI-a:

- pot utiliza exemplele oferite în acest document și, de asemenea, se pot inspira din exemplele oferite de Reperele metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a în anul școlar 2021-2022

(https://www.edu.ro/repere_metodologice_aplicare_curriculum_clasa_IX_an_scolar_2021_2022),

Reperete metodologice pentru consolidarea achizițiilor din anul școlar 2019-2020

(<https://www.ise.ro/repere-metodologice>),

Reperete metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a X-a în anul școlar 2022-2023

(https://www.edu.ro/repere_metodologice_aplicare_curriculum_clasa_IX_an_scolar_2022_2023)

, precum și din alte surse (<https://www.ise.ro/resurse/resurse-elevi-profesori>; <https://digital.educred.ro/>).

Capitolul II: Planificarea calendaristică: instrument de lucru pentru profesorii de Religie

Acest capitol prezintă, pentru fiecare cult, exemple de planificări calendaristice pentru clasa a XI-a și exemple de planificare a unei unități de învățare.

Instrumentele de proiectare didactică – planificarea calendaristică, proiectul unității de învățare – reprezintă documente proiective care realizează asocierea dintre elementele programei școlare (competențe specifice și conținuturi) și cadrul de realizare a acestuia, în condițiile resurselor de timp ale unui an școlar (număr de ore și de săptămâni).

Acestea nu trebuie să reprezinte o activitate formală, de elaborare a unor documente cu utilitate scăzută în practica școlară, ci trebuie gândite ca instrumente utile, realiste și eficiente, care să ducă la creșterea relevanței și eficienței activității de predare-învățare-evaluare.

Proiectarea demersului didactic la disciplina Religie se realizează prin raportare la programa școlară și presupune următoarele etape:

- ✓ lectura integrală și personalizată a programei școlare de Religie;
- ✓ elaborarea planificării calendaristice;
- ✓ proiectarea unităților de învățare.

Lectura integrală și personalizată a programei școlare

Activitatea de proiectare didactică necesită ca profesorul de Religie să aibă o bună cunoaștere a programei școlare, prin:

→ lectura integrală a programei școlare – Atenție: A nu se citi doar lista de conținuturi!

A nu se citi doar programa de clasa a XI-a! Lectura integrală a programei presupune ca profesorul să citească **toate componentele programei școlare** și să înțeleagă structura și logica internă a acesteia, rolul fiecărei componente și relația dintre acestea (competențe – conținuturi – activități de învățare);

→ lectura personalizată a programei școlare – Atenție: a nu se copia planificarea în forme identice din alte surse! Lectura personalizată a programei necesită contextualizarea aplicării acesteia la specificul elevilor cu care lucrează fiecare profesor (nivel de pregătire, identitate religioasă, experiențe de viață ale elevilor cu relevanță pentru domeniul educației religioase, specificul social și religios al comunității etc.).

ETAPE pentru clasa a XI-a.

- ✓ stabilirea asocierilor și a corespondențelor dintre competențele specifice și conținuturile prezentate în programa de Religie (Prin ce conținuturi se pot realiza competențe specifice?);
- ✓ stabilirea unităților de învățare, respectând prevederile din programa școlară și logica disciplinară (Care sunt unitățile majore ce vor fi vizate prin învățarea elevilor?);

- ✓ stabilirea succesiunii de parcurgere a unităților de învățare (Care este succesiunea logică a unităților de învățare, ținând cont de structura anului școlar și de specificul diferitelor sărbători/evenimente religioase?);
- ✓ structurarea parcursului (Planificarea calendaristică acoperă integral programa școlară? Se asigură raportarea corectă la structura modulară a anului școlar 2023-2024? Timpul alocat fiecărei unități de învățare este suficient? Parcursul planificat este eficient și adecvat elevilor cărora se adresează? etc.).

ELEMENTELE PLANIFICĂRII:

- Unități de învățare – sunt identificate de profesor în programa școlară;
- Competențe specifice – se precizează numărul criterial al competențelor specifice din programa școlară, corelate cu unitățile de învățare;
- Conținuturi – se menționează titluri/teme selectate din conținuturile programei școlare, care se subsumează fiecărei unități de învățare;
- Număr de ore alocate – numărul de ore este stabilit de către profesor;
- Perioada calendaristică – se precizează săptămâna sau săptămânile în care vor fi abordate temele;
- Observații – se menționează aspecte specifice care țin de aplicarea planificării calendaristice.

Proiectul unității de învățare

Unitatea de învățare reprezintă o structură didactică flexibilă cu următoarele caracteristici:

- ✓ este unitară din punct de vedere tematic și didactic;
- ✓ vizează formarea anumitor competențe specifice la nivelul elevilor;
- ✓ este realizată pe o perioadă determinată de timp;
- ✓ se finalizează prin evaluare.

Proiectul unității de învățare va cuprinde următoarele elemente:

- **Competențe specifice** – se precizează numărul criterial al competențelor specifice din programa școlară, corelate cu unitatea de învățare;

- **Conținuturi** – sunt identificate și selectate/detaliat din programa școlară, pentru a oferi cadrul de structurare a competențelor specifice vizate;
- **Activități de învățare** – sunt stabilite de profesor, în funcție de variate aspecte (specificul temei, caracteristici ale clasei de elevi, resurse disponibile etc.), detaliate în capitolul Activități de învățare și instrumente de evaluare utile în dezvoltarea competențelor specifice);
- **Resurse** – sunt identificate în mod concret resursele de învățare necesare și cele disponibile, resurse de timp, de loc, forme de organizare a elevilor;
- **Evaluare** – se menționează modalitățile de evaluare (continuă, sumativă) ce vor fi utilizate în cadrul unității de învățare.

Capitolul III: Activități de învățare și instrumente de evaluare utile în dezvoltarea competențelor specifice: exemplificări

Capitolul prezintă exemple concrete de activități de învățare care permit atingerea competențelor din programa de clasa a XI-a.

O activitate de învățare reprezintă:

- ✓ o modalitate de organizare a activității didactice pentru a dezvolta o anumită competență specifică la nivelul elevilor;
- ✓ o modalitate concretă de implicare a elevului într-un ansamblu de sarcini de lucru, cu relevanță directă pentru competența vizată.

Proiectarea unei activități de învățare pentru ora de Religie pornește de la **întrebări** precum:

- Pentru ce competențe cheie aleg activitatea de învățare? Cum corelez competențele cheie cu competențele specifice din programa școlară?
- Cum proiectez sarcinile de învățare în vederea dezvoltării competențelor vizate?
- Ce modalități de organizare a învățării voi alege, în relație cu conținuturile vizate și cu resursele de care dispun?
- Cum voi asigura implicarea activă a elevilor în sarcinile propuse?
- Cum voi adapta activitatea la nevoile de cunoaștere și la interesele elevilor mei?
- Cum voi adapta activitatea la specificul cultului, la specificul comunității religioase în care trăiesc elevii?
- Cum voi valorifica experiențele personale ale elevilor, cu relevanță pentru domeniul educației religioase?

- Cum voi putea integra noile tehnologii în activitatea propusă?

Proiectul CRED – care vizează elaborarea de ghiduri metodologice pentru aplicarea la clasă a programelor școlare pentru învățământul primar și gimnazial – a propus un descriptor al activității de învățare, care cuprinde următoarele elemente:

- competența specifică pentru care este folosită activitatea de învățare;
- condițiile și contextul necesare desfășurării activității;
- descrierea specifică a activității de învățare (succesiunea sarcinilor de lucru, modul de organizare a activității, resursele utilizate etc).

Chiar dacă actualele programe școlare pentru clasa a XI-a nu includ activități de învățare asociate competențelor (așa cum sunt prevăzute în programele școlare pentru învățământul primar și gimnazial), profesorii de liceu au experiența planificării activităților de învățare și a integrării lor în demersul didactic, prin intermediul documentelor de proiectare a unităților de învățare pe care le utilizează.

În vederea identificării și proiectării activităților de învățare, **recomandăm:**

- ✓ valorificarea sugestiilor metodologice din programele școlare de clasa a XI-a;
- ✓ valorificarea activităților propuse în manualele școlare de clasa a XI-a;
- ✓ utilizarea exemplelor oferite de alte lucrări de referință care abordează modul în care pot fi proiectate activități de învățare și instrumente de evaluare utile în dezvoltarea competențelor specifice, precum: Reperete metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a în anul școlar 2021-2022 (care au sprijinit continuitatea cu procesul educațional desfășurat în gimnaziu), Reperete metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a X-a în anul școlar 2022-2023 și Reperete metodologice pentru consolidarea achizițiilor din anul școlar din anul 2019-2020 (care cuprind exemple elaborate pentru toate clasele și toate disciplinele de studiu și își mențin valabilitatea și în anul școlar 2023-2024).

Capitolul IV: Utilizarea tehnologiilor și a resurselor digitale. Evaluarea în mediul online

În acord cu Cadrul european DigCompEdu, a fost aprobat cadrul de competențe digitale ale profesionistului în educație (OME nr. 4150/2022), care descrie 22 de competențe digitale organizate în următoarele 6 domenii:

- utilizarea tehnologiilor digitale în comunicarea și interacțiunile profesionale ale cadrelor didactice cu colegi, elevi, alți actori educaționali;
- utilizarea, crearea și partajarea responsabilă a resurselor digitale;
- utilizarea eficientă a tehnologiilor digitale în diferitele etape ale procesului de predare-învățare.
- utilizarea strategiilor digitale pentru îmbunătățirea strategiilor de evaluare;
- valorificarea tehnologiilor digitale pentru implicarea activă a elevilor în învățare;
- facilitarea dobândirii competențelor digitale de către elevi.

Astfel, pentru a urmări dezvoltarea competențelor specifice din programa școlară de Religie corespunzătoare clasei a XI-a, profesorul are nevoie de competențe pentru a utiliza tehnologiile și resursele digitale:

- ✓ ca mijloace de comunicare didactică;
- ✓ ca modalități de structurare a proceselor de predare-învățare-evaluare în forme și modalități inovative și flexibile, cu resurse variate.

Integrarea optimă, critică și creativă a tehnologiilor și resurselor digitale în procesul educațional permite o mai bună centrare pe elev și facilitează strategii didactice inovative (ex. clasa inversată/flipped classroom, învățarea bazată pe proiect), care:

- ✓ implică elevul în activități de învățare diversificate;
- ✓ facilitează accesul la o varietate de resurse informaționale;
- ✓ permit abordarea unor sarcini de învățare care se bazează pe comunicarea între elevi și lucrul pe grupe;
- ✓ cresc implicarea și autonomia elevului în propria învățare;
- ✓ asigură premise pentru transferul achizițiilor de învățare în noi contexte.

Evaluarea în mediul online

Evaluarea în mediul online se centrează pe competențe și, printre avantajele pe care le oferă amintim feedback-ul real de care bucură atât profesorii, cât și elevii și părinții. Conform Metodologiei-cadru specifice, evaluarea online stă la baza construirii planurilor individuale de învățare.

METODOLOGIA-CADRU de evaluare în mediul online a performanțelor școlare și a competențelor elevilor, aprobată prin OME 3750/28.02.2023, vine și reglementează modalitatea de desfășurare a activității de evaluare a performanțelor școlare și a competențelor elevilor prin

intermediul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC), precum și prelucrarea datelor cu caracter personal ale participanților la acest tip de activități.

Principiile care guvernează procesul de evaluare în mediul online a performanțelor școlare și a competențelor elevilor sunt:

- a) **claritate și transparență** - criteriile și așteptările probei de evaluare sunt formulate explicit și cunoscute de toți elevii, astfel încât să poată înțelege sarcina de lucru pentru a-și asigura performanța;
- b) **validitate** - evaluarea măsoară ceea ce intenționează prin competențele de evaluat, iar rezultatele pot fi utilizate în formularea feedbackului;
- c) **diversitate** - existența unei varietăți de forme și metode de evaluare care pot fi adecvate scopului procesului de evaluare;
- d) **flexibilitate** - adaptarea probelor de evaluare specificului disciplinei/modulului de pregătire profesională, respectiv nivelului de dezvoltare intelectuală a elevilor;
- e) **fiabilitate** - existența de instrumente și metode de evaluare de încredere care produc rezultate comparabile și precise de fiecare dată când sunt utilizate;
- f) **accesibilitate** - existența de instrumente și metode de evaluare accesibile tuturor părților interesate, inclusiv elevilor, cadrelor didactice, personalului auxiliar și părinților;
- g) **implicare** - elevii sunt parte activă a procesului de evaluare, atât în timpul administrării probei, cât și prin formularea de sugestii aduse procesului de evaluare;
- h) **ritmicitate** - proces continuu care permite monitorizarea evoluției elevilor și ajustarea procesului de predare-învățare-evaluare în funcție de rezultate;
- i) **obiectivitate** - imparțialitatea procesului de evaluare prin respectarea strictă a baremului de evaluare și de notare, respectiv a criteriilor de evaluare;
- j) **relevanță** - evaluarea se realizează prin intermediul unor cunoștințe fundamentale, specifice disciplinelor/modulelor de pregătire profesională, și vizează formarea/dezvoltarea competențelor așteptate (profilul de formare al absolventului);
- k) **echitate** - asigurarea realizării procesului de evaluare fără discriminare și cu respectarea egalității de șanse;

l) securitate și confidențialitate - în procesul de evaluare în mediul online se asigură securitatea informațiilor și a datelor cu caracter personal și se asigură măsurile de securitate și de protecție a sănătății elevilor.

Aplicațiile interactive sunt instrumente didactice create de programatori, care conțin o gamă variată de modele în care pot fi realizate resurse educaționale deschise (RED-uri). Unii utilizatori și chiar creatorii numesc aceste aplicații **platforme** datorită multitudinii de variante în care pot fi create resursele educaționale.

Aplicațiile digitale de învățare contribuie simultan la dezvoltarea tuturor componentelor unei competențe, cu o pondere mai mare asupra acelor care sunt direct vizate de funcționalitățile respectivei aplicații digitale.

Exemple:

- Pentru familiarizarea elevilor cu elementele de conținut și terminologia specifică unei anumite unități de învățare, se pot organiza: activități de documentare individuale sau de grup, utilizând enciclopedii online; teste de cunoștințe aplicate prin instrumente sociale de tip clickers (ex. kahoot); jocuri tematice video care oferă elevilor o experiență autentică de interacțiune într-un anumit mediu (ex. o religie orientală, evidențiind doctrina, morala, întemeietorul, spiritualitatea, principiile morale, conexiunile cu religia creștină etc.).
- Pentru scrierea literară pe teme de Religie, se pot folosi fișe de lucru, aplicații de pagini wiki.
- Pentru analiză de text religios, dezvoltarea gândirii critice, crearea și gestionarea unor inventare adnotate de resurse digitale, pot fi folosite site-uri de social bookmarking (ex. diigo.com/) sau bloguri (edublogs.org).
- Pentru reprezentare spațială a unor hărți cu elemente de istorie a religiilor pot fi utilizate simulatoare grafice.

Profesorii au la dispoziție o multitudine de resurse digitale deschise utile pentru predare-învățare-evaluare, care s-au dezvoltat cu prioritate în perioada școlii la distanță. În acest context, este foarte important ca profesorii să aibă abilități specific pentru:

✓ a identifica, a evalua și a selecta resursele digitale potrivite pentru domeniul educației religioase, dar și pentru elevii cu care lucrează;

- ✓ a crea și a modifica resursele digitale – proprii sau preluate de la alți profesori –prin adaptarea la scopul propus al învățării, la conținuturile din programa școlară, la contextul de predare;
- ✓ a respecta regulile privind drepturile de autor atunci când folosesc, modifică și partajează resurse și să protejeze conținutul și datele sensibile.

Exemple:

Pentru identificarea, selectarea și adaptarea resurselor digitale de învățare, precum și pentru partajarea resurselor elaborate de profesori, recomandăm:

- <http://red-religie.ro/>
- <https://e-religie.ro/>
- <https://digital.educared.ro/>
- <https://digitaledu.ro/>
- <https://www.eduapps.ro/resurse-educationale/>

Nu în ultimul rând, utilizarea tehnologiilor și a resurselor digitale contribuie la:

- facilitarea unor abordări inovative de evaluare;
- monitorizarea constantă a progresului elevilor;
- oferirea de feedback rapid către elevi cu privire la rezultatele evaluării;
- autoevaluarea propriilor strategii de predare și adaptarea acestora la nevoile elevilor.

Exemplu:

Prin utilizarea portofoliilor digitale de învățare (personale/de grup), se oferă ocazii pentru auto-reflecție și dezvoltarea metacogniției, iar pentru profesori și părinți se oferă informații utile despre progresul în învățare al elevilor și nevoile specifice de sprijin în învățare.

Dintre ghiduri disponibile online pentru utilizarea portofoliilor online pentru învățare, se recomandă <https://www.elearning.ro/utilizarea-portofoliului-digitalde-catre-elevi>.

Capitolul V: Aplicarea contextualizată a programelor școlare

Acest capitol include câteva exemple de modalități prin care activitatea de predare-învățare-evaluare la ora de Religie va putea fi adaptată la aspecte și condiții specifice.

Unul dintre principiile de proiectare curriculară care au fundamentat programele școlare este cel al flexibilității și al parcursului individual. Documentul Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al curriculumului național menționează că acest principiu asigură premisele pentru **aplicarea contextualizată a programelor școlare, pentru proiectarea unor parcursuri de învățare personalizate**. Astfel, activitățile de învățare pe care le proiectează profesorul de Religie trebuie să răspundă nevoilor diferitelor categorii de elevi: elevi cu ritm înalt de învățare, elevi care au nevoie de învățare remedială, elevi cu risc de abandon școlar etc.

- Activitățile cu elevii cu CES la ora de Religie

Diferitele categorii de elevi în situație de risc educațional (abandon școlar, CES, etc) implică o adaptare a programei, în sensul atingerii doar anumitor competențe specifice din programă, cărora să le corespundă activități de învățare specifice nevoilor elevilor.

De asemenea este necesară pentru acești elevi selectarea sarcinilor de învățare și a celor de evaluare potrivit nevoilor individuale ale fiecărui elev. Pentru proiectarea învățării la nivelul acestor elevi este recomandat ca profesorul de Religie să colaboreze cu profesorul de sprijin în timpul activității. Adaptarea activităților de învățare/evaluare pentru acești elevi poate presupune:

- ✓ utilizarea unor resurse de învățare cu grad mare de atractivitate, interactivitate/red-uri, care să vizeze în special competențe la nivel atitudinal și comportamental, corelate cu valorile religioase;
- ✓ eliminarea unor itemi cu nivel de dificultate amplu;
- ✓ construirea altor itemi specifici cu nivel mai redus de dificultate;
- ✓ oferirea unor modele de rezolvare a itemilor, cu rol de orientare și sprijin;
- ✓ asigurarea unui timp mai amplu de rezolvare a unei sarcini de lucru pentru elevii cu cerințe speciale, comparativ cu restul clasei.

- Activitățile remediale la ora de Religie

Dacă profesorul identifică nevoi specifice, poate organiza activități remediale care se pot desfășura prin diferențiere în clasă sau prin activitate pe grupe mici, sub forma activităților suplimentare. De asemenea, profesorii pot crea programe educaționale individualizate, cu sprijin intensiv de remediere pentru a ajuta elevii să-și consolideze cunoștințele de bază la Religie, să stăpânească metodele de învățare, să-și consolideze încrederea și să sporească eficacitatea.

Activitățile remediale pot fi organizate în situațiile în care profesorul a identificat nivelul precar al achizițiilor elevului:

- ✓ în urma rezultatelor obținute la evaluarea inițială de la începutul clasei a XI-a;
- ✓ în urma evaluărilor sumative de la finalul unităților de învățare;
- ✓ atunci când profesorul observă că progresul în învățare, ca urmare a evaluărilor formative, este prea lent;
- ✓ atunci când elevul conștientizează că are nevoie de sprijin și îl solicită.

Câteva sugestii de organizare a activităților remediale:

- ✓ activitățile remediale nu presupun reluarea predării unor teme. Sarcinile de lucru vor fi elaborate diferențiat, în funcție de nevoile fiecărui elev;
- ✓ profesorul poate proiecta mai multe activități de remediere pentru structurarea unei competențe;
- ✓ activitățile remediale necesită a fi centrate pe aspectele la care elevii nu au obținut rezultatele scontate, pe greșelile tipice pe care profesorii le identifică în răspunsurile elevilor, în urma aplicării unei sarcini de evaluare.

● **Abilitățile socio-emoționale – scop explicit al demersului didactic**

Pentru a promova și întreține o motivație pozitivă a elevilor pentru participarea la educație și implicarea în învățare, profesorul trebuie să aibă în vedere îmbunătățirea competențelor socio-emoționale, a atitudinilor pozitive și a comportamentului prosocial.

Competențele socio-emoționale sunt necesare elevilor pentru a-i ajuta „să navigheze” printre provocările personale, sociale și academice cu care se confruntă în viața personală, școlară și în cea profesională viitoare.

În planul școlii, studiile arată că educația socio-emoțională:

- poate contribui în mod direct la prevenirea abandonului școlar;
- poate promova o sănătate mai bună a elevului;
- asigură bazele pentru o motivație mai mare pentru învățare;
- reduce stresul școlar;

- oferă o mai bună integrare în grup și reduce violența școlară;
- susține performanța academică.

În dezvoltarea competențelor socio-emoționale ale elevilor este important ca profesorul de Religie să respecte următoarele **principii**:

- ✓ perspectiva transcurriculară – aceste activități se regăsesc nu doar la nivelul ariei curriculare Consiliere și orientare; disciplina Religie poate aduce o contribuție semnificativă la dezvoltarea acestora;
- ✓ abordarea experiențială – competențele sociale și emoționale se învață cel mai bine prin implicarea directă a elevilor în activitățile care le oferă ocazia de a învăța și de a exersa abilități socio-emoționale împreună, în contexte cu relevanță pentru domeniul educației religioase;
- ✓ oferirea de modele – profesorii de Religie trebuie să își dezvolte ei înșiși competențele sociale și emoționale pentru a le practica și a oferi elevilor un model de urmat;
- ✓ implicarea completă – elevii se angajează în activități de educație socio-emoțională atunci când ei înșiși sunt participanți activi în învățare, când ora de Religie este despre experiențele lor, întrebările lor, nevoile lor.

Profesorii pot contribui la crearea **unui climat de învățare pozitiv**, care să promoveze competențele socio-emoționale, prin strategii specifice:

- ✓ acordarea de feedback pozitiv și constructiv elevilor;
- ✓ implicarea elevilor în rezolvarea de sarcini provocatoare în planul învățării;
- ✓ promovarea siguranței și interacțiunilor suportive cu elevii;
- ✓ organizarea și gestionarea explicită a clasei, prin reguli corecte și coerente;
- ✓ promovarea relațiilor de susținere între elevi, prin care dau dovadă de preocupare unii față de alții, rezolvă constructiv conflictele și îi includ pe toți colegii în activitate;
- ✓ organizarea de consultări frecvente între profesor și elevi în timpul activităților de învățare;
- ✓ organizarea unor variate contexte de lucru în care elevii colaborează în grupuri;
- ✓ utilizarea de evaluări colaborative, inclusiv autoevaluarea și evaluarea între colegi.

**Inspector școlar,
Stan Mihail Iulian**

